
Giedrius Alkauskas
Skyrius iš poemos
WAYKITOIA WIESZPATIA

1590 m.

Jono Bretkūno raudelė – giesmelė – maldelė,
prieš rašant laišką Prūsijos kunigaikščiui
Georgui Friedriechui

§ 1

§ 2

JONO BRETKŪNO MALDELĖ-GIESMELĖ-RAUDELĖ

Pasauliai supas, sopauja,
Pamėnuliai vaitoja vis –
Bet einasi, kaip ėjosi.
Kartoja lopas lopą,
Peklos vartus – artojas,
Dausas – naujesnės sėjos.

Paraštėje gyvenimo,
Šaligarsy, užukampy,
Kertėj bevertėj – švarraštis.
Toks vienišys ant denio aš...
Dangop vilnelė užkelia –
Garmėn trys volai varosi.

Sūduviai nepakrikštyti,
Maldavę rytą, vakarą,
Avelės vilkų rūbais!

Doroti kryžiaus rykštėmis –
Ar jie pripildė prakartą
Auksiniam Belzebubui?!

Į Deimena, paraistėmis,
Veršelio kraujas srūdavo –
Auka Patrimpui, netikšai!
Maldavo ne ebraiškai, ne,
Stabmeldiški sudūviai...
Bet! – ir ne egypciakiškai.

Kol prusino – išprūsino,
Iškuršino, nukaršino,
Prieš ugnį ugnį kurstė!
Tik gaudžia *Tewe Muffu*,
Lyg priešvėlykio pašinas,
Kad *Pater Noster* kurstų!

Ūmai – į veidą dūmai,
Gūsingi, lyg atodūsiai
Milžinkapių prie Tilžės.
Mažu ims vertis Sūnui,
Daigams svaigesnio sodo
Ir padugnių paviršius?

Giesmes – duchaunas, serginčias –
Giedosiu, kada įnamiai
Man mato. Ar nemato.
Taip mokė Wittenberge mus
Vynu Martyno gryninti.
Žodžiu. Bet ne Vulgatos.

Kuom kliautis?! Skliautas gliaudomas,
Sūnų akrūtai blaškomi
It dūšės nepašvęstos.
Ugningais šuorais Jautis
Lyg trūšes, kuorus braškina,
Ne aš – pasaulis skęsta!

Klaidatikystės gainiojo –
Tridento, Osiandro,
Nelyg šešėliai vijosi.
Ką išverčiau, Ragainėje
Patvirtinta, užantrinta
Lietuvių kunigijos.

Be Rašto – kraštas varstomas
Nuožmiu žiebu Arkangelo,
Neliks ir Jaučio griaučių!
Tatai liks Trumpas, Praftas
Išchguldimas Euangelium
Plebona Karaliaucziuiė.

2019/XII/Kalėdų metas, Anykščiai

§ 3 Laikini paiškinimai

Dieve bedugni, iš kur randasi žmonės, nešantys tokią baisią ugnį? Bretkūnas. Donelaitis. Daukantas. O ką jie gavo?! Tris bobebes, Papilėje karstą į kalnelį palydinčias. Versdamas Bibliją, Bretkūnas sekė Martynu Liuteriu, tolo nuo Vulgatos, vienintelės Tridento (kontrreformaciniam) susirinkime oficialia pripažintos Biblijos versijos. Gal iš čia ir pagarba seniesiems Prūsijos gyventojams (juos vadino sūduviais): nors ir smerkė už stabmeldystę, bet „jie buvo doresni už atėjūnus“.

Paradoksas – ne lietuvis, ne katalikas, ne baltų tikėjimo, o niekas tiek nenuveikė lietuvybei XVI a., kiek Bretkūnas! Jo laikai Prūsijos kunigaikščiui Georgui Friedriechui rodo visą švytėjimą: „aš savo menkos talento naštelės, kurią visagalybė suteikė iš savo malonės, nenorėjau užkasti, o tik užsidėti ant pečių“ (1598 m.). Raigainės konferencija patikrino sunkesnes Biblijos vertimo iš hebrajų k. vietas. Niekas Bretkūno neprašė versti – tik viduje degė! Bet jautėsi ir įskaudintas: 25 metus pragyveno skurde Labguvoje, Deimenos žemupyje, o penkių išverstų Mozės knygų, nusiųstų kunigaikščiui, ilgus metus nesulaukė gražinamų (auksinis Belzebubas, aišku, tai Jaučio Apio stabas, Mozės užtiktas nusileidus nuo Sinajaus kalno). Kuklumas, bet ir nuoskauda... Taip pažįstama! Retesni naudoti žodžiai (iš Bretkūno raštų, ir dar keli): vienvišys – vienišas; maldauti – melstis; prakartas – lovys; volas – didelė banga; pašinas – rakštis; akrūtas – laivas; trūšės – nendrės; žiebas – žaibas; doroti – žodžių žaismas (daryti doresniais-naikinti); svaigesnis sodas – evangelinis vynuogynas.